

zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo

VODIČ ZA ZAŠTITU NOVIH BILJNIH SORTI

Osijek, studeni 2001.

1. Legislativa

Zakon o Zaštiti biljnih sorti odobrio je Sabor Republike Hrvatske 1997.g. Dopunu Zakona, koju je uskladio hrvatski Zakon o Zaštiti biljnih sorti sa UPOV-om Konvencijom iz 1991, odobrio je Sabor u lipnju 2000. Prateći pravilnici Zakona o zaštiti biljnih sorti kao i Pravilnik o visini troškova za stjecanje i trajanje oplemenjivačkog prava objavljeni su i stupili na snagu 2001.

Republika Hrvatska je položila Instrument pristupanja UPOV-oj Konvenciji iz 1991. dana 1. kolovoza, 2001. g. To je omogućilo Hrvatskoj da postane članica UPOV-a mjesec dana od polaganja Instrumenta pristupanja. Hrvatska je postala punopravna članica UPOV-a od 1. rujna, 2001.

Prilog I daje pregled Zakona i provedbenih propisa (pravilnika) koji su na snazi u vrijeme izdavanja ovog vodiča.

Svrha ovog vodiča je da jednostavnim izrazima objasni kako funkcionira sustav zaštite novih biljnih sorti. Međutim, Zakon i pravilnici su autoritativni i trebaju biti proučeni za cjelovito razumijevanje sustava zaštite novih biljnih sorti.

2. Što je zaštita biljnih sorti ?

Stjecanje oplemenjivačkog prava za novu sortu daje nositelju ekskluzivno pravo da proizvodi za prodaju i da prodaje reproduktivni materijal te sorte. Kod vrsta koje se vegetativno razmnožavaju, sorte voća i ukrasno bilje, oplemenjivačko pravo daje vlasniku dodatno ekskluzivno pravo da reproducira zaštićenu sortu u svrhu komercijalne produkcije voća, cvijeća ili drugih proizvoda sorte.

Nositelj oplemenjivačkog prava može ovlastiti druge da proizvode za prodaju i da prodaju reproduktivni materijal zaštićene sorte. Nositelj oplemenjivačkog prava naplaćuje naknadu (licenciju) od komercijalizacije svojih zaštićenih sorti.

Kao i kod drugih slučajeva vlasničkih prava, nositelj oplemenjivačkog prava može tužbom kod nadležnog suda pokrenuti postupak protiv osobe koja je povrijedila njegovo pravo. Na primjer nositelj oplemenjivačkog prava može

tražiti sudsku zabranu, ili ako odgovara tražiti odštetu od druge osobe koja bez dopuštenja vlasnika oplemenjivačkog prava namjerno prodaje sjeme ili biljke zaštićene sorte. Također, vlasnik oplemenjivačkog prava može pokrenuti postupak protiv nekoga tko prodaje reproduktivni materijal jedne sorte istog roda ili vrste koristeći ime odobreno za zaštićenu sortu.

Zaštićena sorta zajedno sa stečenim oplemenjivačkim pravom, kao i svako drugo privatno vlasništvo, može biti prodana, ustupljena ili prenesena na drugu osobu.

Zaštita dana oplemenjivaču temeljem dodjeljivanja oplemenjivačkog prava je nešto slično kao izumitelju patentno pravo, međutim postoje značajne razlike između ta dva oblika intelektualnog prava vlasništva. Izraz "patent" ne bi trebao biti korišten kada se govori o sorti zaštićenoj sukladno Zakonu o zaštiti biljnih sorti.

3. Granice ili iznimke od oplemenjivačkog prava

Druge osobe slobodne su:

- uzgajati ili koristiti zaštićenu sortu za nekomercijalne svrhe,
- koristiti biljke ili dijelove zaštićene sorte za ljudsku konzumaciju ili druge nereproduktivne svrhe, ili
- koristiti zaštićenu sortu u svrhu oplemenjivanja bilja (iako ponovljeno korištenje zaštićene sorte za komercijalnu proizvodnju F1 hibridnog sjemena nije dozvoljeno bez odobrenja vlasnika oplemenjivačkog prava).

4. Zašto imamo zaštitu biljnih sorti

Razvoj nove sorte je često dug i skup postupak. Dozvoljavajući oplemenjivaču da kontrolira komercijalizaciju sorte, oplemenjivačko pravo daje oplemenjivaču priliku da nadoknadi troškove i da ostvari profit od oplemenjivačke investicije. Bez legalne zaštite oplemenjivačkog prava, oplemenjivač vrlo brzo može izgubiti kontrolu nad komercijalizacijom nove sorte pred osobama koje nisu doprinjele oplemenjivačkim troškovima.

Dajući inicijativu oplemenjivačima, oplemenjivačka prava podstiču investiranje i zalaganje za oplemenjivanje u Hrvatskoj. Sustav zaštite oplemenjivačkog prava također omogućava Hrvatskoj pristup stranim novostvorenim sortama koje oplemenjivači ne žele uvesti u proizvodnju u Hrvatskoj bez mogućnosti zaštite svojih oplemenjivačkih prava temeljenih na Zakonu. Rezultat gore navedenog je da se poljoprivrednim proizvođačima, te proizvođačima ukrasnog bilja i cvijeća omogućava pristup velikom broju novih biljnih sorti. Tako zaštita biljnih sorti doprinosi ne samo oplemenjivačima, nego i općenito javnosti.

5. Biljne vrste u sustavu zaštite

Zaštita biljnih sorti trenutno je moguća za sorte sljedećih 15 vrsta:

(*Triticum aestivum* L. emend. Fiori et Paoli.) - pšenica, meka pšenica

(*Hordeum vulgare* L. sensu lato) - ječam

(*Avena sativa* L.) - zob

(*Zea mays* L.) - kukuruz

(*Helianthus annuus* L.) - običan suncokret

(*Glycine max* LMerill) - soja

(*Brasica napus* spp. *oleifera* Metzg.) - uljana repica

(*Beta vulgaris* L. ssp. *Vulgaris* var. *altissima* Doell) - šećerna repa

(*Solanum tuberosum* L.) - krumpir

(*Medicago sativa* L.) - lucerna

(*Pisum sativum* L. partim) - grašak

(*Brassica oleracea* L. convar. *Acephala* Alef. Var. *viridis* L. + var. *medullosa*

Thell.) - krmni kelj

(*Pyrus communis* L.) - kruška

(*Populus* L.) - topola

(*Salix* L.) - vrba

Po isteku razdoblja od 10 godina od 1. rujna 2001, Zaštita biljnih sorti biti će moguća za sve biljne rodove i vrste.

Napomena: U svijetu zaštite biljnih sorti uobičajeno je da se riječ "sorta" ne koristi u smislu "botanička sorta" nego radije kao sinonim za "kultivar" ili "kultivirana sorta".

6. Kriteriji za dodjeljivanje oplemenjivačkog prava

Oplemenjivačko pravo sječe se kada je sorta:

- nova
- prepoznatljiva
- ujednačena obično skraćenica za DUS
- postojana
- predložena denominacija (ime sorte) prihvatljiva.

a) Nova

Sorta je nova ako se na dan podnošenja zahtjeva za stjecanje oplemenjivačkog prava njezin reproduksijski i žetveni materijal nije prodavao ili bio ustupljen u gospodarske svrhe s dopuštenjem oplemenjivača:

i) u Hrvatskoj više od jedne godine, ili

ii) izvan Hrvatske više od 4 godine, ili više od 6 godina u slučaju drvenastih kultura.

Od vlasnika se očekuje da je poduzeo sve odgovarajuće mjere kako bi osigurao da prodaja nije nastupila ranije nego što je dopušteno.

Pravila prodaje se ne primjenjuju gdje:

i) je prodaja dio sporazumnog ugovora u svrhu povećanja oplemenjivačkog materijala ili za izvođenje komparativnih pokusa ili ispitivanja gdje sav materijal proizveden direktno ili indirektno i bilo koji nekorišten reproduktivni materijal postaje ili ostaje vlasništvo prijavljivača ; ili

ii) biljni materijal proizveden tijekom oplemenjivanja, provođenja pokusa ili ispitivanja sorte, raspoloživ je za nereproduktivne svrhe.

b) Prepoznatljivost

Sorta mora biti različita od svih opće poznatih sorti koje postoje na dan prijave, u jednom ili nekoj kombinaciji svojstava.

c) Ujednačenost

Sorta mora biti dovoljno ujednačena.

d) Postojanost

Sorta mora ostati ista svom opisu tj. nepromjenjena nakon ponovljenog umnažanja.

e) Denominacija (ime sorte)

Svaki prijavljivač za stjecanje zaštite biljne sorte mora predložiti denominaciju (ime) za novu sortu. Ime sorte treba biti u skladu s prihvaćenim međunarodnim vodičima (vidi Prilog II UPOV-e preporuke za denominaciju sorti). Ako predložena denominacija nije prihvatljiva, odgovorna osoba će je odbiti i zahtjevati od prijavljivača da predloži prihvatljivu alternativu.

7. Trajanje oplemenjivačkog prava

Oplemenjivačko pravo traje u slučaju ne-drvenastog bilja 20 godina, a u slučaju drvenastog bilja 25 godina od dana kada je pravo stečeno.

8. Visina troškova

Za stjecanje i trajanje oplemenjivačkog prava plaćaju se troškovi u skladu sa Zakonom i Pravilnikom. Troškove utvrđuje Ministar. Važeći Pravilnik o visini troškova nalazi se u Prilogu V.

Iznos troškova iz Pravilnika podnositelj zahtjeva uplaćuje na žiro račun Zavoda za sjemenarstvo i rasadničarstvo, Osijek s naznakom "Troškovi zaštite novih biljnih sorti".

9. Ured za zaštitu novih biljnih sorti (PVP ured)

Stjecanje oplemenjivačkog prava ostvaruje se u upravnom postupku koji vodi Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo (u daljnjem tekstu: Zavod) - Odjel za priznavanje i zaštitu novih biljnih sorti. Djelatnici Odjela za priznavanje i zaštitu novih biljnih sorti su na usluzi za savjete o bilo kojem aspektu vezano za zaštitu novih biljnih sorti. Poštovati ćete da savjet ne može biti dan o individualnim slučajevima koji poslije može biti predmet odluke.

Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo smješten je u Osijeku.

Korespondencija treba biti naslovljena:

Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo Odjel za priznavanje i zaštitu biljnih sorti Vinkovačka cesta 63c 31 000 Osijek, telefon: + 385 31 275 200; 275 206; fax: +38531275193.

E-mail:

Ružica Ore, voditelj odjela za priznavanje i zaštitu biljnih sorti - r.ore@zsr.hr

Ivana Rukavina, ispitivač, strne žitarice - ivana.rukavina@hi.hinet.hr

Bojan Marković, ispitivač, kukuruz - bojan.markovic@inet.hr

Sanja Špoljarić, ispitivač, kukuruz - s.spoljaric@zsr.hr

Internet stranica: www.zsr.hr (vidi poglavlje 25)

10. Povjerenstvo za zaštitu biljnih sorti

Povjerenstvo za zaštitu novih biljnih sorti:

- Predsjednik komisije:
Kruna Čermak-Horbec, Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva, Zagreb
- Tajnik komisije:
Ružica Ore, Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo, Osijek
- Članovi:
Davorin Kajba, Šumarski fakultet, Zagreb
Stjepan Havrda, Hrvatski stočarski selekcijski centar, Zagreb
Katica Palčić-Jakopović, Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva, Zagreb.
- Povjerenstvo za žalbe:
 - Predsjednik komisije:
Višnja Gregić-Biondić, Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva, Zagreb
 - Članovi:
Ivan Đurkić, Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo, Osijek Ivan Istok, Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva, Zagreb.

11. DUS-ispitivanje

Svaka sorta prijavljena za stjecanje oplemenjivačkog prava tehnički se ispituje na prepoznatljivost, ujednačenost i postojanost (DUS-ispitivanje).

Kulture koje se ispituju u Zavodu za sjemenarstvo i rasadničarstvo

Sorte sljedećih biljnih vrsta ispituju se u Zavodu za sjemenarstvo i rasadničarstvo u

Osijeku:

- ozima pšenica;
- ozimi i jari ječam;
- kukuruz.

Za sve druge biljne vrste ispitivanja se provode u drugim, stranim partnerskim ovlaštenim ustanovama ili se kupuju postojeća izvješća.

ZAHTJEV ZA STJECANJE OPLEMENJIVAČKOG PRAVA

12. Tko može podnijeti zahtjev ?

Samo vlasnik nove sorte polaže pravo na dodjeljivanje oplemenjivačkog prava. Vlasnik je oplemenjivač ili stvaratelj sorte, osoba koja je otkrila novu sortu, njegov poslodavac, ili nasljednik. Zahtjev može podnijeti zastupnik u ime vlasnika.

Zahtjev može biti podnesen neovisno o nacionalnosti ili adresi stanovanja vlasnika sorte. (U zahtjevu mora biti naznačena adresa zastupnika u Hrvatskoj).

Preporučljivo je da hrvatski oplemenjivači, fizička osoba ili pravna osoba direktno kontaktiraju Zavod - Odjel za zaštitu novih biljnih sorti (u daljnjem tekstu PVP-Odjel). S druge strane, strani oplemenjivači trebaju odrediti zastupnika u Hrvatskoj koji će voditi brigu o svim detaljima zahtjeva kao i postupka u cjelini. Iskustvo je pokazalo da je za sve zainteresirane najbolje da hrvatski zastupnik ima sve potrebne informacije o novoj sorti iz prve ruke. Fizička osoba ili pravna osoba u Hrvatskoj koja je primarno odgovorna za biljni materijal nove sorte (npr. uvoz, provjeru, pakiranje, distribuciju) obično je očiti i primjereni zastupnik za PVP. U slučaju stranih sorti zastupnik može biti lokalna sjemenska kompanija ili u slučaju ukrasnog bilja lokalni rasadnik.

a) Podnošenje zahtjeva putem zastupnika

Zavod može zaprimiti zahtjev od zastupnika samo u slučaju ako zastupnik dostavi pravovaljanu punomoć kojom potvrđuje djelovanje u ime vlasnika. U Prilogu III nalazi se primjer obrasca za punomoć.

b) Podnošenje zahtjeva putem pravnog sljednika

Prijavljiivač koji tvrdi da je pravni sljednik oplemenjivača mora Zavodu osigurati pisani dokument koji potvrđuje da je uistinu postao vlasnik sorte.

13. Kako podnijeti zahtjev ?

Za podnošenje zahtjeva Zavodu - PVP odjelu potrebno je poslati ili dostaviti sljedeće:

- zahtjev, prvovaljano i u potpunosti popunjen na hrvatskom;
- pravovaljano popunjen tehnički upitnik primjenjiv za odgovarajuću vrstu prema UPOV-im tehničkim vodičima. (Obrazac zahtjev i tehnički upitnik mogu se dobiti u Zavodu - PVP odjela, a također se mogu naći i na web stranici Zavoda);
- punomoć (u slučaju kada se prijava vrši putem zastupnika);
- u slučaju voća, ukrasnog bilja i drveća, fotografije u boji za sortu koja je predmet prijave;
- u slučaju ratarskog bilja uzorak sjemena kao što je navedeno u Prilogu IV;
- potrebno je uplatiti odgovarajuću naknadu na račun Zavoda za sjemenarstvo i rasadničarstvo, Osijek sa naznakom "Troškovi podnošenja zahtjeva za stjecanje oplemenjivačkog prava" prije objavljivanja u službenom glasilu Zavoda.

Zahtjev neće biti zaprimljen tj. upisan u upisnik zahtjeva ukoliko ne ispunjava uvjete propisane Zakonom i Pravilnicima, ukoliko nije dostavljen pravovaljani tehnički upitnik, (punomoć - u slučaju zastupanja), nije plaćena naknada, te ako nije dostavljen traženi uzorak sjemena ili fotografija u Zavod. Ako se naprijed navedeno šalje poštom ne prihvaća se datum slanja, nego isto mora stići u Zavod do propisanog roka.

14. Kada podnijeti zahtjev ?

Kao prvo provjeriti da li uistinu imamo sortu. Pojedinačna biljka ne predstavlja sortu. Zahtjev ne treba podnijeti prije nego što je napravljeno uspješno umnožavanje sorte i selekcija na ujednačenost i postojanost.

Ako je materijal sorte već prodavan, Zahtjev je potrebno podnijeti prije isteka vremena za dozvoljeni rok prodaje u slučaju kriterija **nova**, kako se navodi u odlomku 6(a).

U slučaju sorti koje se ispituju u Zavodu za sjemenarstvo i rasadničarstvo u Osijeku (vidi odlomak 11) primjenjuju se određeni rokovi. Kako bi se osiguralo da će sorta biti uključena u ispitivanje u nadolazećoj sezoni zahtjev mora biti podnesen zaključno sa dolje navedenim datumima:

Ratarske kulture

Ozima pšenica i ječam

Jari ječam

Kukuruz

Prijava do 15. travnja.

Prijava do 15. srpnja.

Prijava do 1. rujna.

15. Prvenstvo

Oplemenjivač koji je podnio pravovaljani zahtjev za stjecanje oplemenjivačkog prava u jednoj od zemalja članica UPOV-a (prvi zahtjev) (vidi točku 30) za istu sortu ima pravo prvenstva. Rok se računa od dana podnošenja zahtjeva. Da bi mogao koristiti pravo prvenstva, oplemenjivač je dužan dostaviti Zavodu pravovaljano popunjen zahtjev i kopiju prvog zahtjeva ovjerenu od nadležnog tijela zemlje u kojoj je podnio prvi zahtjev. Ovjerena kopija mora biti dostavljena u roku od tri mjeseca od dana podnošenja zahtjeva Zavodu. Ako je bilo više od jedne prijave u drugim zemljama, prvenstvo se može tražiti samo za prvu prijavu. Prva prijava ne smije biti više od jedne godine prije prijave u Hrvatskoj.

Prednost traženja prvenstva je u tome što se datum prve prijave smatra datumom prijave u Hrvatskoj. To prijavljivaču može dati prednost u odnosu na konkurenciju, koju u suprotnom ne bi imao.

16. Privremena zaštita

Privremena zaštita prijavljivaču pruža privremenu zaštitu sorte kandidata za vrijeme provođenja postupka zaštite sorte. Privremena zaštita primjenjuje se na sve zahtjeve od datuma objave u službenom glasilu Zavoda-"Glasilo Zaštita novih biljnih sorti u Hrvatskoj" do datuma dodjeljivanja oplemenjivačkog prava. Ako je oplemenjivačko pravo dodjeljeno, prijavljivač ima pravo na odgovarajuću naknadu za radnje koje su drugi učinili tijekom tog perioda, a koje bi povrijedile oplemenjivačka prava u slučaju da učinjena nakon dodjeljena oplemenjivačkog prava.

To se automatski primjenjuje kada su zahtjevi podneseni i prestaje kada Povjerenstvo dodjeli oplemenjivačko pravo ili odbije dodjelu oplemenjivačkog prava. Za vrijeme privremene zaštite sorte, prijavljivač koji je svoju sortu komercijalizirao ima pravo poduzeti zakonske mjere protiv svakoga tko provodi radnje, vezano za sortu, a koje bi povrijedile oplemenjivačko pravo da je isto dodjeljeno.

Postoji vrlo bitna odredba - u slučaju kada je oplemenjivačko pravo odbijeno privremena zaštita postaje zakonski nevažeća ab initio, drugim riječima nikad nije bila važeća.

Što privremena zaštita znači u praksi? Ako prijavljivač može identificirati ili razlikovati sortu i s razlogom je siguran da će mu biti dodjeljeno oplemenjivačko pravo, on s povjerenjem može prodati reproduktivni materijal nove sorte znajući da će biti u mogućnosti poduzeti učinkovite zakonske radnje kako bi zaštitio svoje interese ako dođe do povrede. Međutim kada je upitno da li će biti dodjeljeno oplemenjivačko pravo tada je i privremena zaštita upitna. U ovakvim bi okolnostima najmudriji smjer djelovanja bio da prijavljivač ne komercijalizira sortu prije nego Povjerenstvo donese svoju konačnu odluku.

OBRADA ZAHTJEVA

17. Što se zahtjeva od prijavitelja nakon podnošenja zahtjeva za zaštitu?

Ovisno o vrsti sorte i praćenju proceduri, od prijavitelja se mogu zahtijevati dopunske informacije i/ili biljni materijal. Osoblje PVP Odjela dati će posebne savjete prijaviteljima, a sljedeće informacije će dati opće pokazatelje koji se zahtijevaju:

a) *Ratarski usjevi*

Usjevi koji se ispituju u Zavodu za sjemenarstvo i rasadničarstvo - Osijek
Odlomak 11 navodi usjeve koji se ispituju u pokusima u Zavodu - Osijek,
a koje *provodi PVP Odjel*.

Od prijavitelja se može zahtijevati da osigura sorte za referentnu kolekciju u Zavodu.

b) *Voće i drveće*

Ispitivanje voća i drveća provodi se u posebnim centrima za ispitivanje.

Od prijavitelja se može zahtijevati da osigura sorte za referentnu kolekciju PVP Odjela.

18. Vrednovanje sorte kandidata

Vrednovanje za PVP temelji se na ispitivanju sorte kandidata u vegetacijskim pokusima. U cilju vrednovanja sorte kandidata vrši se direktna usporedba sa najbližim sortama na način da se sorta kandidat zasije pored najbližije sorte. Za pravilno utvrđivanje ujednačenosti i postojanosti mora postojati dovoljan broj biljaka sorte. Također je potrebno pripremiti detaljan botanički opis nove sorte.

Prijavitelj će biti informiran, za sve podnesene zahtjeve, o svim radnjama koje mora poduzeti, te o roku plaćanja naknade za izvođenje pokusa kao i drugih troškova vezano za zaštitu novih biljnih sorti.

19. Dodjela oplemenjivačkog prava

Ako sorta zadovoljava kriterije za zaštitu novih biljnih sorti, Povjerenstvo za zaštitu biljnih sorti dati će suglasnost za izdavanje rješenja o stjecanju oplemenjivačkog prava, temeljem kojega Zavod izdaje vlasniku sorte ispravu o stečenom oplemenjivačkom pravu.

ŠTO NOSITELJ OPLEMENJIVAČKOG PRAVA TREBA ZNATI ?

20. Visina godišnjih naknada

Iako se oplemenjivačka prava dodjeljuju za period od 20 do 25 godina (pogledaj točku 7), oplemenjivačko pravo će prestati važiti ukoliko se godišnja naknada za trajanje oplemenjivačkog prava ne uplaćuje svake godine. Uplaćivanje godišnje naknade za trajanje oplemenjivačkog prava mora biti obavljeno do godišnjice dodjele oplemenjivačkog prava. Mjesec dana prije datuma godišnjice dodjele oplemenjivačkog prava Zavod za sjemenarstvo i rasadničarstvo poslati će račun za plaćanje naknade trajanja oplemenjivačkog prava. Ako uplata nije izvršena do datuma godišnjice, rok se produžuje na još mjesec dana. Ako uplata nije obavljena niti nakon dopunski određenog roka od 6 mjeseci nakon datuma godišnjice, Zavod će objaviti u glasilu prestanak važenja oplemenjivačkog prava.

21. Područje valjanosti oplemenjivačkog prava

Dodjeljeno oplemenjivačko pravo važi samo na području Republike Hrvatske.

22. Management (gospodarenje) zaštićenim sortama

Treba biti jasno da je nositelj oplemenjivačkog prava odgovoran za zaštitu svojih interesa za zaštićene sorte. Za sklapanje ugovora o licenci t.j. trajanje licencije, opseg licencije, visinu naknade za ustupljeno korištenje oplemenjivačkog prava, i poduzimanje pravnih mjera prilikom povrede prava, odgovoran je nositelj oplemenjivačkog prava. Zavod nema pravo miješati se u te stvari, osim u slučaju dodjeljivanja obvezne licencije. Ugovor o licenci koji nije upisan u Upisnik (vidi Zakon cl. 37. stavak (2) nema pravni učinak prema trećim osobama.

23. Obveze nositelja oplemenjivačkog prava

a) *Održavanje zaštićene sorte*

Nositelj oplemenjivačkog prava obavezan je održavati zaštićenu sortu za sve vrijeme trajanja zaštite.

Nositelj oplemenjivačkog prava mora osigurati, tijekom perioda trajanja oplemenjivačkog prava, da je u mogućnosti proizvesti reproduksijski materijal zaštićene sorte koji je u svim svojstvima isti sa svojstvima sorte u momentu dodjele oplemenjivačkog prava.

Nositelj oplemenjivačkog prava dužan je omogućiti djelatniku Zavodu uvid u evidenciju o proizvodnji biljnog materijala, opremu, površine na kojim se

održava sorta i dopustiti uzimanje uzorka biljnog materijala koji je u postupku održavanja, te nadzor svih mjera koje se provode u svrhu održavanja.

b) Obvezna licencija

Zahtjev za stjecanje obvezne licencije ne može se podnijeti prije isteka pet godina od stjecanja oplemenjivačkog prava.

Zainteresirana osoba može tražiti dodjelu obvezne licencije ako nositelj oplemenjivačkog prava sam ili preko drugog korisnika licencije ne proizvodi ili ne prodaje dovoljne količine reproduksijskog materijala ili proizvoda, te ako je korištenje oplemenjivačkog prava od javnog interesa.

Obvezna licencija dozvoljava njenom nositelju da proizvede za prodaju i da proda materijal za razmnožavanje zaštićene sorte.

Nositelj obvezne licencije ima obvezu nositelju oplemenjivačkog prava plaćati naknadu koju sporazumno odrede obje strane.

24. Promjena imena, adrese ili vlasništva

Svaki vlasnik oplemenjivačkog prava koji je promijenio ime ili adresu treba odmah informirati Zavod o istom.

Svaka fizička ili pravna osoba koja tvrdi da je oplemenjivačko pravo preneseno na nju, ili da joj je ustupljeno, ili da joj je dodjeljena obvezna licencija mora biti upisana u Upisnike propisane Zakonom i Pravilnikom.

Ukoliko se ne dostavi potrebna dokumentacija i informacije sukladno Zakonu, te ukoliko nije obavljeno plaćanje naknada sve to može rezultirati ukidanjem oplemenjivačkog prava i prestankom važenja oplemenjivačkog prava.

OSTALO

25. PVP - internet stranica

Ako posjetite internet stranicu (www.zsr.hr) biti ćete u mogućnosti:

- Napraviti ispis potrebnih obrazaca za podnošenje zahtjeva za stjecanje oplemenjivačkog prava (zahtjev za stjecanje oplemenjivačkog prava u Republici Hrvatskoj i prikladni tehnički upitnici).
- Pročitati ili napraviti ispis zadnje verzije "Vodiča za zaštitu novih biljnih sorti".
- Napraviti ispis važećeg Zakona o zaštiti biljnih sorti (NN Br. 131/97 i 62/00).
- Napraviti ispis važećih Pravilnika koji proizlaze iz Zakona o zaštiti biljnih sorti i Pravilnika o visine troškova postupka za stjecanje i trajanje oplemenjivačkog prava (NN Br. 63/01 i 73/01).
- Napraviti ispis prijave za pretplatu na "Glasilo - Zaštita novih biljnih sorti u Hrvatskoj".

- Pretraživati PVP bazu podataka. Baza podataka se nadopunjuje dnevno. Biti ćete u mogućnosti pronaći određenu sortu unosom njezinog naziva ili komercijalnog imena (ako ima), ili unosom imena roda ili dijela biljke.
- Koristiti link za UPOV-u internet stranicu. Između različitih stvari mogu se dobiti detalji o kontaktiranju s ostalim ovlaštenim institucijama za zaštitu novih biljnih sorti u inozemstvu.

26. Glasilo - Zaštita novih biljnih sorti u Hrvatskoj

Zavod izdaje svaka tri mjeseca Glasilo - Zaštita novih biljnih sorti u Hrvatskoj. Glasilo sadrži podatke o zahtjevu za stjecanje oplemenjivačkog prava, povlačenju ili odbijanju zahtjeva, odluke o dodjeljivanju oplemenjivačkog prava, informacije o promjeni u legislativi, te informacije o zaštiti novih biljnih sorti u drugim zemljama. Glasilo se objavljuje iz nekoliko razloga:

- Općih informacija.
- Objavljivanje podataka o zahtjevima, te o odlukama o stjecanju oplemenjivačkog prava s ciljem informiranja javnosti, koje je propisano Zakonom, a u svrhu omogućavanja ulaganja prigovora (vidi točku 28).
- Da bi se ispunili zahtjevi UPOV-a. Izmjena glasila između država članica UPOV-a u cilju sprečavanja dupliranja odobrenog imena sorte.

Glasilo je dostupno preko godišnje pretplate.

27. Prigovori

U roku od šest mjeseci od dana objave rješenja o stjecanju oplemenjivačkog u glasilu Zavoda, osoba koja dokaže svoj pravani interes može uložiti prigovor Zavodu u pisanom obliku:

- Ako osoba smatra da predložena denominacija (ime sorte) ne bi trebala biti prihvaćena.
- Protiv zahtjeva ili prigovor kojim osporava podnositelju zahtjeva da je oplemenjivač sorte tj. da je punopravni vlasnik sorte.
- Protiv zahtjeva ili rješenja o stjecanju oplemenjivačkog prava ako osoba smatra da sorta nije nova, ili nije dovoljno različita, ujednačena i postojana.

28. Žalba protiv rješenja i zaključka o stjecanju oplemenjivačkog prava

Protiv rješenja i zaključaka donesenih u postupku stjecanja oplemenjivačkog prava može se podnijeti žalba u roku od tri mjeseca od dana dostave rješenja ili zaključaka.

Žalba može biti uložena protiv donesenih rješenja i zaključaka u postupku stjecanja oplemenjivačkog prava vezano za slijedeće:

- zahtjev,
- odbijanje ili ukidanje oplemenjivačkog prava,
- dodjeljivanje obvezne licencije i njeno ukidanje.

Žalba se podnosi u pisanom obliku Povjerenstvu za žalbe koje se osniva u Ministarstvu poljoprivrede i šumarstva. Za detaljnije informacije vidi čl. 26. Zakon o zaštiti biljnih sorti (131/97 i 62/00).

29. Prijestupi

Prijestup je:

- (i) dostaviti lažne informacije prilikom podnošenja zahtjeva za stjecanje oplemenjivačkog prava;
- (ii) lažno tvrditi da je netko prijavljivač ili vlasnik oplemenjivačkog prava;
- (iii) lažno tvrditi pri prodaji sorte da je sorta zaštićena oplemenjivačkim pravom ili je predmet postupka zaštite; ili
- (iv) prodavati reproduktivni materijal bez korištenja odobrenog imena sorte.

ZAŠTITA NOVIH BILJNIH SORTI - INTERNACIONALNO

30. UPOV

UPOV (Međunarodna unija za zaštitu novih biljnih sorti) je međunarodna organizacija osnovana u Ženevi koja se bavi zaštitom biljnih sorti.

UPOV čine 49 članica. Zaključno s listopadom 2001. godine države članice UPOV-a su: Argentina, Australija, Austrija, Belgija, Bolivija, Brazil, Bugarska, Kanada, Čile, Kina, Kolumbija, Hrvatska, Češka Republika, Danska, Ekvador, Estonija, Finska, Francuska, Njemačka, Mađarska, Irska, Izrael, Italija, Japan, Kenija, Kirgistan, Meksiko, Nizozemska, Novi Zeland, Nikaragva, Norveška, Panama, Paragvaj, Poljska, Portugal, Republika Moldavija, Rumunjska, Ruska federacija, Slovačka, Slovenija, Južna Afrika, Španjolska, Švedska, Švicarska, Trinidad i Tobago, Ukrajina, Velika Britanija, Sjedinjene Američke Države i Urugvaj.

UPOV radi na usklađivanju primjene konvencije u državama članicama i promiče zakonski sustav za zaštitu novih biljnih sorti.

31. Stjecanje oplemenjivačkog prava u drugoj državi

Hrvatski oplemenjivači koji žele zaštititi svoju biljnu sorte u drugoj zemlji moraju podnijeti zahtjev za dodjelu oplemenjivačkog prava u toj zemlji. S obzirom da je Hrvatska država članica, pristupila UPOV-oj Konvenciji Aktu iz 1991, hrvatski državljani imaju pravo podnijeti zahtjev za zaštitu biljnih sorti u svim ostalim državama članicama. Podnošenje zahtjeva za zaštitu u drugoj zemlji je u nadležnosti oplemenjivača, djelatnici Zavoda - odjela za zaštitu biljnih sorti mogu pomoći savjetima i informacijama - npr. mogu dati adrese nadležnih Institucija, informacije o cijenama, mogu savjetovati koje zemlje nude oplemenjivačko pravo za određeni rod ili vrstu, itd.

PRILOZI

PRILOG I

Legislativa vezana za zaštitu novih biljnih sorti

Zakon

1. Zakon o zaštiti sorti poljoprivrednoga bilja (NN Br. 131/1997).
2. Izmjene i dopune Zakona o zaštiti sorti poljoprivrednoga bilja (NN Br. 62/00).

Pravilnici

3. Pravilnik o upisu u upisnike o obavljanju poslova zaštite biljnih sorti (NN Br. 63/01)
4. Pravilnici o postupku utvrđivanja prepoznatljivosti, ujednačenosti i postojanosti (DUS) biljnih sorti u svrhu stjecanja oplemenjivačkog prava (NN Br. 63/01)
5. Pravilnik o visini troškova postupka za stjecanje i trajanje oplemenjivačkog prava (NN Br. 63/01)
6. Pravilnik o upisu u Upisnik održivača sorti poljoprivrednog bilja (NN Br. 73/01)

Međunarodni ugovor

Kao članica UPOV-a (Međunarodna unija za zaštitu novih biljnih sorti) Hrvatska priznaje i potvrđuje UPOV-u konvenciju iz 1991. godine. Hrvatska je donijela Uredbu o pristupanju međunarodnoj konvenciji za zaštitu novih biljnih sorti (NN, međunarodni ugovori br. 1/2001).

PRILOG II

Preporuke UPOV-a o označavanju sorte imenom - denominacija (neznatno izmjenjene)

Preporuka 1.

Označavanje koje ne pokazuje dovoljno jasno status o označavanju sorte imenom (denominaciju) nije pogodno kao opće označavanje a prema tome i kao označavanje sorte imenom. Postoje slučajevi, posebice kod je ime sorte identično, ili može upućivati na zamjenu sa drugim indikacijama, posebice onima koje se zajedno koriste u prometu.

Preporuka 2.

1. Ime sorte (denominacija) koje prosječni korisnik ne može prepoznati ili izgovoriti i/ili napisati nije pogodno kao opće označavanje a prema tome ni za označavanje sorte imenom.
2. U slučaju sorte čiji materijal za razmnožavanje je ekskluzivno na prodaju u određenom krugu specijalista, kao i u slučaju roditeljskih sorti za proizvodnju hibrida, prosječni korisnik trebao bi predstavljati prosječnog specijalistu u tom krugu.

Preporuka 3.

Označavanje čije korištenje ostaje slobodno nije pogodno kao opće označavanje a prema tome i kao označavanje sorte imenom. To može biti slučaj posebice s označavanjem koje sadrži isključivo ili pretežno izraze iz svakodnevnog govora čije bi prepoznavanje, kao označavanje sorte imenom, spriječilo ostale da ga koriste pri trgovini reproduktivnim ili materijalnim za razmnožavanje drugih sorti.

Preporuka 4.

Označavanje čije korištenje može biti zabranjeno u trgovini materijala za razmnožavanje sorte nije pogodno kao opće označavanje a prema tome i kao označavanje sorte imenom. To može biti slučaj posebice sa:

- (i) označavanjem u kojem prijavljivač sam ima neko drugo pravo (npr. pravo u imenu ili zaštitnom znaku) koje on može dokazivati pod legislativom države članice koja se suprotstavlja korištenju registriranog označavanja sorte imenom, jednako u bilo koje vrijeme ili najkasnije nakon prestanka zaštite;
- (ii) označavanjem u kojem treća strana ima dokaz o primarnom pravu; označavanjem koje je protivno javnoj politici u državi članici na koju se odnosi.

Preporuka 5.

Imena i skraćenice međunarodnih organizacija koje su međunarodnom konvencijom isključene iz uporabe kao zaštitni znakovi ili dijelovi zaštitnih znakova, nisu pogodne kao opće oznake te također kao sortna denominacija (ime).

Preporuka 6.

Oznaka nije pogodna kao ime sorte (denominacija) na osnovu podložnosti pogrešnog navođenja ako postoji rizik u povećanju zabluda vezano uz svojstva ili vrijednost sorte. Ovo može biti slučaj posebno sa:

- (i) oznakama koje ostavljaju dojam da sorta ima posebna svojstva koja u stvarnosti nema;
- (ii) oznakama koje se odnose na specifična svojstva sorte te stvaraju dojam kako ih samo ta sorta posjeduje, a zapravo ih imaju i ostale sorte upitne vrste ili ih mogu imati,
- (iii) oznakama u komparativu i superlativu;
- (iv) oznakama koje ostavljaju dojam da je sorta dobivena iz ili je povezana sa drugom sortom, što zapravo nije slučaj.

Preporuka 7.

Oznaka nije pogodna kao ime sorte (denominacija) ako na osnovu podložnosti pogrešnog navođenja postoji rizik u povećanju zablude vezano uz identitet oplemenjivača.

Preporuka 8.

1. Oznaka je podložna da izazove zabunu i / ili pogrešno navođenje, i samim time nije pogodna, ako je identična ili slična oznaci pod kojom je opće poznata sorta iste denominacijske klase* ili službeno registrirana ili pod kojom je označen reproduktivni materijal te sorte.
2. Stavak (1) ne primjenjuje se gdje je sorta poznata ili priznata ranije ili već duže nije na tržištu i njena denominacija (ime) nije od posebne važnosti, izuzev gdje posebne okolnosti mogu dovesti do pogrešnog navođenja.

* Denominacijska klasa

U većini slučajeva svaki rod se smatra odvojenom denominacijskom klasom. Na primjer, rod *Rosa* (ruža) je denominacijska klasa i prema tome denominacija (ime) predložena za novu sortu ruže ne bi trebala biti identična ili slična nekoj postojećoj denominaciji ruže, ali može biti identična ili slična denominaciji sorte iz drugog roda.

Svakako postoje značajne iznimke u općem pravilu.

a) Veći broj sličnih rodova može se grupirati i formirati jedinstvenu denominacijsku klasu

- rod žitarica *Avena* (zob), *Hordeum* (ječam), *Secale* (raž), *Triticale* (triticale) and *Triticum* (pšenica);
- rod trava;
- rod travne leguminoze *Lotus*, *Medicago*, *Ornithopus*, *Onobrychis*, *Trifolium*.

b) Obrnuto je za vrstu, podjedinicu roda, ako je vrlo različita od drugih vrsta u rodu, može se smatrati kao zasebna denominacijska klasa po

svom pravu. Svaki od sljedećih primjera sačinjava odvojenu denominacijsku klasu.

- *Helianthus annuus*, *obični suncokret*;
- *Helianthus tuberosus*, *Jerusalemska artičoka*.

PRILOG III

Preporučeni obrazac za punomoć zastupnika

"ZAKON O ZAŠTITI BILJNIH SORTI 1997"

Punomoć zastupnika

Ja/mi ovdje opunomoćujem

.....
da potpisuje bilo koji zahtjev, obavijest ili drugi dani dokument dostavljen ili uručen Zavodu za sjemenarstvo i rasadničarstvo, pod ili u skladu sa Pravilnicima o zaštiti biljnih sorti 2001 i da kontaktira Zavod vezano uz biljnu sortu(e) s predloženom denominacijom(a), (imenom)

Potpisao:

Datum:

Adresa:

* Ako denominacija (ime) još nije predložena, treba dati oznaku prijavljivača ili privremenu oznaku.

PRILOG IV

Sjeme koje prati zahtjev

Uzorak sjemena mora pratiti zahtjev. Potrebne količine niže su navedene.

Sjeme treba:

- biti svjež i najveće moguće vijabilnosti; tablica dolje navedena daje minimalnu potrebnu klijavost;
- ne smije biti tretirano niti jednim kemijskim sredstvom;
- zdravo i bez zaraze s insektima,
- imati čistoću prema osnovnim sjemenskim standardima.

Vrsta bilja	Količina sjemena (kg)	Drugi materijal	Minimalna klijavost
Pšenica	8	300 klasova	90
Ječam	8	300 klasova	90
Zob	6	300 metlica	90
Kukuruz	6	-	90
Soja	6	-	90
Suncokret	2,5	-	85

Za druge vrste kontaktirati Zavod - Odjel za priznavanje i zaštitu biljnih sorti.

PRILOG V

Popis naknada

Visina troškova postupka za stjecanje i trajanje oplemenjivačkog prava iznosi:

1. podnošenje zahtjeva za stjecanje oplemenjivačkog prava i njegova objava u službenom glasilu Zavoda za sjemenarstvo i rasadničarstvo (u daljnjem tekstu: Zavod)	200,00 Kn
2. izdavanje rješenja o stjecanju oplemenjivačkog prava i njegova objava u službenom glasilu Zavoda, te izdavanje isprave	550,00 Kn
3. podnošenje prigovora kojim se osporava oplemenjivačko pravo	150,00 Kn
4. unošenje promjena u upisnike	150,00 Kn
5. dodjela obvezne licencije	550,00 Kn
6. brisanje oplemenjivačkog prava iz Upisnika oplemenjivačkog prava na zahtjev nositelja oplemenjivačkog prava	150,00 Kn
7. godišnja naknada za vrijeme trajanja oplemenjivačkog prava:	
• od prve do treće godine	250,00 Kn
• za četvrtu godinu	300,00 Kn
• za petu godinu	350,00 Kn
• za šestu godinu	400,00 Kn
• za sedmu godinu	450,00 Kn
• za osmu godinu	500,00 Kn
• za devetu godinu	550,00 Kn
• za desetu godinu	600,00 Kn
• za jedanaestu godinu	650,00 Kn
• za dvanaestu godinu	700,00 Kn
• za trinaestu godinu	750,00 Kn
• za četrnaestu godinu	800,00 Kn
• za petnaestu godinu i za svaku godinu do kraja trajanja oplemenjivačkog prava	1.000,00 Kn

Visina troškova ispitivanja sorti u pokusnom polju odnosno laboratoriju u postupku utvrđivanja prepoznatljivosti, ujednačenosti i postojanosti biljnih sorti (DUS-ispitivanje) ili kupovina rezultata DUS-ispitivanja za biljne sorte u nekoj od zemalja članica UPOV-a iznosi:

	KN PO SORTI	
	1. godina	2. godina
1. za ozimu i jaru pšenicu	2.800,00	2.800,00
2. za ozimi i jari ječam	2.800,00	2.800,00
3. za kukuruz	2.800,00	2.800,00
4. za šećernu repu, soju, uljanu repicu, suncokret, krmne kulture i krumpir	3.500,00	3.500,00
5. za kupovinu postojećih rezultata DUS-ispitivanja za biljne sorte u nekoj od zemalja članica UPOV-a iznosi	2.000,00Kn	
6. za ovjeru rezultata DUS-ispitivanja provedenih od strane podnositelja zahtjeva		800,00 Kn